

Objem zvoka

TIM za kohlearni implant
Center za sluh in govor Maribor, Vinarska 6, Maribor

Vsebina

Uvodna beseda	3
Kdo je kdo: Antonius van Uden	3
Osnovne značilnosti van Udenove metode	4
Van Udenov model dispraksije	5
7. svetovni kongres naglušnih oseb	6
Phonakovi FM sistemi	7
Poslušanje	8
Piknik je bil...	10
Miha	11
I gra s prsti	11
Glasbene drobtinice	12
Najstniki so postali	14
Poučevanje tujih jezikov pri učencih s PV	16
I gnorantia iuris nocet (Nepoznavanje prava škoduje)	18
Gibalna igra	19
Novice	19
Obisk pri slikarju	20

POLŽEV VSADEK

SLUH IN NJEGOVA IZGUBA

Zvok iz okolice potuje v uho, kjer se spremeni v takšno obliko, da ga naši možgani prepoznajo.

Zvočno valovanje iz okolice potuje od zunanjega v srednje uho, kjer povzroči nihanje bobniča. Preko slušnih koščic se valovanje prenese do polža, v katerem lasne celice pretvarjajo mehanske vibracije v šibke električne impulze, ki jih slušni živci prenese do možganov.

Ko je ta pot ovirana, slabše ali nič ne slišimo. Kadar slišimo slabše, smo naglušni in si pomagamo s slušnimi aparati.

Če niti s slušnimi aparati ne slišimo, smo gluhi. V tem primeru nam morda lahko pomaga polžev vsadek.

KAJ JE POLŽEV VSADEK?

Polžev vsadek je elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze, ki jih možgani lahko "razumejo".

Med El: Procesor govora TEMPO+ in vsadek COMBI 40+

Polžev vsadek je sestavljen iz zunanjega in notranjega dela.

Zunanji deli polževega vsadka:

- mikrofoni: sprejema zvoke iz okolice; nameščen je za ušesom ali na oddajniku;

- procesor signalov: majhen računalnik velikosti žepnega radia, ki signal iz mikrofona spremeni v električne impulze; nameščen je v žepu ali za pasom, novejši pa so že zauheljni;

- oddajnik: plastičen obroč z navitjem in magnetkom; prenese signal iz procesorja govora v sprejemnik (notranji del).

Notranji del polževega vsadka:

- sprejemnik: sprejema signale iz oddajnika in jih razporeja na polje elektrod; vstavljen je pod kožo za ušesom;

- polje elektrod: nameščene so v polžu; preko njih se električni impulzi prenesejo na slušni živec.

ALI S POLŽEVIM VSADEKOM TAKOJ SLIŠIM?

Ne! Po operaciji, ta običajno traja od 2 - 3 ure, ostane pacient do enega tedna v bolnišnici, dalje pa okreva doma. Večina se v tem času počuti normalno. Po približno mesecu dni mu strokovnjaki na kliniki dodajo še zunanje dele

polževega vsadka, pri čemer je potrebna prva nastavitvev procesorja govora glede na njegove individualne potrebe. Nastavitve ni enkratno dejanje. Na začetku so nastavitve bolj pogoste, kasneje pa enkrat letno, oz. po potrebi.

Cochlear: Procesor govora ESPRI T 3G in vsadek NUCLEUS 24

Napredek in uspeh sta odvisna od mnogih dejavnikov, predvsem od tega ali je gluha oseba že slišala, ali pa je gluha od rojstva. Na vsak način pa polžev vsadek pomeni lažjo orientacijo gluhe osebe in olajšano pot pri učenju poslušanja in govora.

Sama vstavitvev polževega vsadka ni dovolj za uspešno pridobivanje slušno-govornih sposobnosti, zato uporabnike usmerimo v rehabilitacijo.

INFORMACIJE

Z vašimi vprašanji se lahko obrnete na člane tima za kohlearni implant Centra za sluh in govor Maribor.

UVODNA BESEDA

Vsi se radi objemamo. Prijazen, ljubeč, prijateljski, topel objem nam polepša dan. Pa ne samo to, polepša in spremeni nam življenje.

Tisti, ki smo živel brez objemov zvoka, se jim ne želimo več odpovedati. Spoznali smo, da brez njih ne moremo več živeti. Postali smo njihovi »odvisniki«.

Ni najpomembnejša oblika tehničnega pripomočka, ki nam lahko pričara objem zvoka, pomembno je, da se nam to zgodi. Danes si ne morem več predstavljati premagovanja najtežjih okvar sluha (objemov zvoka) brez PV.

Prav tako bi občutila praznino brez glasila OBJEM ZVOKA, potrebujem in želim prebrati še veliko njegovih števil.

Saj je kot prijazen, ljubeč, prijateljski, topel, prisrčen objem!

Ali si tudi vi želite takšnih objemov?

Vida Perc   September, 2004

Tel: 02/228 53 40
02/228 53 46 (amb.)
02/228 53 44 (šola)
Fax: 02/228 53 63

E-mail:
nada.hernja@guest.arnes.si
alenka.werdonig@guest.arnes.si
diana.ropert@guest.arnes.si
sergeja.groegl1@guest.arnes.si
irena.furjan1@guest.arnes.si
milan.brumec@guest.arnes.si

Lektorirala Tjaša Burja

KDO JE KDO

ANTONIUS VAN UDEN

V petdesetih letih je kot pedagog v »Institut voor Doven« v Sint Michielsgestelu (največji institut za gluhe na Nizozemskem) začel pionirsko delo skupaj z nizozemskim proizvajalcem slušnih pripomočkov. Z za ta čas izjemno opremo (v vsakem razredu je bila aparatura za poslušanje) je van Uden s kolektivom katoliških sester in bratov uresničil koncept slušnogovorne vzgoje.

Kasneje je postal direktor te velike ustanove s pribl. 500 učenci.

Tudi na področju ritmično-glasbene vzgoje je zasnoval uspešen program. Pri mnogih gluhih in naglušnih otrocih je izboljšal motoriko govora.

Že leta 1955 je uresničil zgodnjo slušno-govorno vzgojo. Takrat še zdaleč ni bilo ustreznih slušnih aparatov in še manj kohlearnih implantov. Van Uden je uporabil pojem »usmerjenost na obraz« ali odgledovanje.

Naslednje področje pionirskega dela je diferencialna diagnostika. Po študiju klinične psihologije je leta raziskoval in oblikoval teste, s katerimi je možno pri slušno motenih odkriti

nastopajoče težave. Rezultate tega dela je objavil v knjigah »Diagnostic Testing of Deaf Children: The Syndrome of Dyspraxia« (1983) in »Teilleistungsstörungen beim gehörlösen Kind« (1988). Praktično uporabo je posredoval na tečajih.

Na osnovi obširne deferencialne diagnostike so v 60- in 70-tih letih v Instituutu voor Doven uredili posebne oddelke za različne pedagoške potrebe otrok. Tako so npr. organizirali oddelke za duševno motene gluhe otroke (pouk s pomočjo znakovnega jezika) in oddelek za gluhe otroke s sindromom dispraksije (pouk s pomočjo prstne abecede s posebnim poudarkom na osvajanju pisanja).

1968. leta je van Uden opisal tudi »svojo« govorno metodo, ki posnema materin jezik (v nemščini: die muttersprachlich reflektierende Lautsprachmethode).

Pripravila Nada Hernja

OSNOVNE ZNAČILNOSTI VAN UDENOVE METODE

- Osnova je govorno voden ritmični razgovor, pri katerem prihaja do prave izmenjave misli. Starši ali vzgojitelji upoštevajo, kar želi otrok izraziti, to misel mu posredujejo v potrebnem pravilnem jeziku. Torej istočasno igrajo dvojno vlogo. Govorijo stavke, ki jih želi povedati otrok in dajejo vzpodbude, da jih otrok ponovi takoj, ko jih lahko izgovori. Govorijo pa seveda tudi svoje stavke, ki jih otrok situacijsko razume. Van Uden govori v tej povezavi o začetni metodi in dvojni vlogi.
- Po razgovoru vsebino zapišejo, pri čemer so stavki oblikovani v normalni pogovorni obliki. Zapis vsebuje teme slušne vzgoje in branja. Oboje poteka od vsega začetka v pogovornem jeziku. Ni siromašenja in poenostavljanja jezika.
- Pri opisani metodi strokovnjaki pomagajo otroku, da po možnosti samostojno odkrije jezikovna pravila: v začetku ob branih besedilih, kasneje tudi v pogovornem jeziku. Metoda želi doseči, upošteva enako pravilo, da otrok odkrije pravila – tako kot slišči otroci – še preden jih zna uporabiti. Poseben pomen ima pri tem branje, kasneje tudi pisanje spisov.

Visoka jezikovna stopnja otrok pri pravilni uporabi metode je botrovala razširitvi le te po svetu. Še danes dobri rezultati teh šol po svetu so najboljši dokaz, da je van Uden razvil metodo za integracijo gluhih otrok v slišči svet. Metoda je v center postavila komunikativno interakcijo med okoljem.

Van Uden je v zadnjih petdesetih letih gostoval po vsem svetu in organiziral seminarje za surdopedagoge. Označujejo ga kot velikega reformatorja izobraževanja gluhih in naglušnih .

Nekaj njegovih misli

Bozen, 1996

Proces sprejetja in govorna metoda

Odkritje gluhot je lahko pri sliščih starših dramatično, pri prirojeni gluhoti večkrat kot pri pridobljeni. Pri prirojeni se pojavi vprašanje: od kod prihaja? Sprejem olajša znani vzrok (npr. meningitis, infekcija...).

Starši ob prihodu v različne ustanove poslušajo: »Otrok je gluh. Gluhi otroci spontano osvajajo znakovni jezik. To je njihov naravni jezik. Vi, ljubeči starši, morate sodelovati in se naučiti znakovnega jezika, vaš otrok sodi v svet gluhih in bo tam najsrečnejši. Nato se bo otrok kot drugi jezik naučil odgledovanja, poslušanja, govora in branja/pisanja. Priporočamo vam torej dvojezičnost kot najboljšo rešitev.« Nato pridejo starši do druge ustanove in slišijo nekaj popolnoma drugega:

»Vaš otrok ima možnost, da se s pomočjo poslušanja in odgledovanja ob dobri obravnavi nauči razumljivo govoriti, da je integriran v lastni družini in da razume svet sliščih ter se socialno integrira. Ima sposobnost naučiti se branja in pisanja. Če se želi kasneje kot odrasel človek družiti z drugimi gluhih, ki uporabljajo kretnjo za sporazumevanje, se le-te lahko hitro

nauči.«

Lahko traja dolgo, da se starši odločijo.

Agnes Tellings (1996) postavlja tezo dveh filozofij, ki povzročata boj mnenj:

- prva filozofija gleda na gluhotu kot značilnost kulturne manjšine v družbi: svet gluhih s svojim jezikom in svojo kulturo;
- druga filozofija gleda gluhotu kot »prizadetost«, ki se jo da premagati.

Metoda materinega jezika

Kako razvija slišča mati (oče) govor gluhega otroka?

1. Z dvojno vlogo, ko prevzame tudi vlogo otroka in sama govorno izrazi njegovo misel:

Npr: Jokajočemu otroku reče mama: »Si lačen? Pridi sem.«

Mama prisluhne, vidi in čuti otroka, ga razume. To sem imenoval metoda »prijema«, kjer mama ujame to, kar želi izraziti otrok in mu ponudi pravo besedo. Kasneje bi ta otrok zares rekel: »Mama, lačen sem.«

2. Z govornim spremljanjem svoje dejavnosti – metodo prezentacije, ko mati verbalizira skupno doživetje. Ko npr. kopa otroka in to spremlja z govorom: »Sedaj se bova skopala! ... tu je banica ... najprej topla voda ... fina topla vodica! ...«

Raziskave kažejo, da matere uporabljajo v približno 40% metodo razgovora in v 60% metodo prezentacije, čeprav je prva pomembnejša za jezikovni razvoj.

Dokazali so tudi, da mama govori zelo razločno, melodično, nekaj počasneje in zelo ritmično, dobro oblikuje stavke v jasnih frazah. Ta način govora je najboljši tudi za gluhe otroke.

VAN UDENOV MODEL DISPRAKSIIJE

Za gluhe/težko naglušne otroke je učenje govora, prav tako kot za slišče, zelo zahtevna motorična sposobnost. To je tudi jedro van Udenove teorije o dispraksiji pri govoru.

Za ugotavljanje dispraktičnih težav ne zadostujejo običajni testi. Potrebno je natančno opazovanje po določenih kriterijih. Opazovanje se nanaša predvsem na to:

- katere besede otrok zmore ponoviti brez dodatnih vzpodbud;
- ali lahko le-te samostojno ponovi;
- ali mu je izgovor lažji, če pred tem vidi krajši čas zapisano besedo;
- ali zmore ponavljanje različnih besednih kombinacij;
- ali poteka preverjanje integracije med pisanjem in govorom po določenem pravilu;
- ali piše samostojno.

Nekatere značilnosti dispraksije govora

- Težave so tako predstavne kot predelovalne narave govora. Otrok nima le težav programiranja pravih glasov v pravem vrstnem redu in tempu, ima tudi slabšo govorno sliko – predstavo izgovorjenega. Težava ni le v govoru temveč tudi v odgledovanju.
- Primarno gre za problem motoričnega programiranja in ne za problem zaznavanja. Težava ni v tem, da bi ne zmožni zaznati ali čutiti svojih gibov govoril, težava je v tem, da jih ne zmore planirati.
- Kaže se bolj v intranzitivnem kot

tranzitivnem gibanju. Vidno je v gibanju, kjer ima premalo zaznavnih informacij za samopopravke, npr. pri govoru, plesu.

- Dispraksija govora je najbolje vidna pri balističnem gibanju, ki je

usmerjeno na predviden model ki ga je potrebno v eni potezi pravilno posneti.

- Tipični profil spomina s slabim sukcesivnim spominom in boljšim simultanim vizualnim spominom.

Pripravila Nada Hernja

7. SVETOVNI KONGRES NAGLUŠNIH OSEB

V začetku julija se je v glavnem mestu Finske zbralo okrog 500 predstavnikov iz 35 držav vseh kontinentov na kongresu Mednarodne zveze naglušnih oseb – IFHOH (International Federation Hard of Hearing People). V to zvezo so vključene različne skupine oseb s slušno okvaro: naglušne osebe, uporabniki polževega vsadka, kasneje oglušele osebe, osebe s tinitusom, osebe z manierovo boleznijo in starši otrok z okvaro sluha. Vsem navedenim skupinam je skupen način komuniciranja, to je govor. Uradni jezik kongresa pa je angleščina.

Samo v Evropi je 25 milijonov naglušnih in po napovedih se bo v naslednjem desetletju število podvojilo.

Kongres se odvija vsaka štiri leta. Osrednja tema letošnjega kongresa je bila *dostopna komunikacija*. Predstavniki različnih držav, tako strokovnjaki kot uporabniki, so predstavljali prizadevanja in izkušnje pri svojem delu v domovini.

Razvoj polževega vsadka je bila zelo opazna tematika letošnjega kongresa, tako razvoj tehnologije kot tudi novi in izpopolnjeni pristopi rehabilitacije oseb s PV. Na tem področju se bo še marsikaj dogajalo.

Razvoj sodobne tehnologije in poznavanje njene uporabe pa je tesno povezan z

možnostjo zaposlovanja naglušnih oseb in oseb s PV.

Naša štiri članska odprava je prijavila in predstavila dva referata.

Darja je pripravila in predstavila referat z naslovom: Kateri slušni aparat je najboljši, moj zdravnik pravi . . . obravnaval je temo projekta Zagovorništvo, pa tudi delovanje odbora naglušnih pri ZDGNS.

Moj referat pa je nosil naslov: Zakoni ne delujejo samodejno, kajne?

Obravnaval pa je prizadevanje za vgraditev indukcijske zanke v Staro dvorano SNG v Mariboru, v času njene adaptacije v preteklih letih.

Kljub veljavnemu zakonu te zanke ne bi bilo, če ne bi bila ob pravem času vložena pobuda. Pa še to ne bi bilo dovolj, če odgovorna oseba v SNG ne bi poznala problematike.

Kongres je trajal od 4. – 9. julija. Predavanja in delavnice pa so potekale preko celega dne. Dogajanja je bilo veliko, celo preveč in vsega si ni bilo mogoče vtisniti v spomin.

V kolikor vas tematika zanima, obiščite internetni naslov www.ifhoh-helsinki2004.org.

Pripravila Vida Perc

PHONAKOVI FM SISTEMI

Phonakovi FM sistemi so pri osebah z izgubo sluha naboljša rešitev za razumevanje govora v hrupnem okolju. Osebam, ki trpijo zaradi naglušnosti, je skupna velika želja: slišati bolje v hrupnih prostorih. Zabave, restavracije, srečanja, hrupni uradi, šole, javni prevozi (avtobus, vlak), trgovski centri, vse to so primeri hudo oteženih okoliščin komunikacije.

Phonakovi FM sistemi nudijo najboljšo pomoč.

Celo najnaprednejši digitalni slušni aparati ne zmorejo vedno zadovoljiti pričakovanj in želja uporabnikov glede samega razumevanja govora. Vzrok tiči v poškodovanem notranjem ušesu naglušnih. Ušesa teh oseb so izgubila sposobnost filtriranja željenih govornih signalov v hrupnem ozadju.

Najboljši pristop k rešitvi tega problema je zagotoviti, da govorni signali, ki prispejo do poslušalca, vsebujejo kar najmanj hrupa. S slušnimi aparati to najbolje dosežemo z usmerjenim mikrofonom, preko katerega uporabnik slušnega aparata »zoomira« oz. usmerja željeni izvor govora ter hkrati zaduši ostali hrup, ki prihaja s strani ali ozadja.

Kljub temu je v primerih, ko je v prostoru zelo hrupno ali močno odmeva oziroma je razdalja med govornikom in poslušalcem prevelika, je le FM sistem tisti, ki resnično pomaga.

FM sistem sestavljata brezžični mikrofoni in sprejemnik. Brezžični mikrofoni je postavljen v bližino govornika, katerega oseba želi poslušati. Mikrofoni lovi govorni signali in ga pošlje preko FM radijskih valov v FM sprejemnik.

FM sprejemnik je majhen radijski sprejemnik, katerega lahko celo pritrdimo na zaušesni slušni aparat.

Phonakov MicroLink FM sprejemnik je najmanjši radijski sprejemnik na svetu.

MicroLink sprejemnik posreduje govorni signali slušnemu aparatu, kateri omogoča

ustrezno jakost zvoka.

Rezultat tega je občutek poslušalca, da je dejansko tik ob govorniku. Tako so odstranjene vse nevšečnosti, ki jih povzročajo hrup, odmevi ali razdalja.

Phonak ponuja več različnih brezžičnih mikrofonov. Campus S je oddajnik, ki je posebej oblikovan za učitelje v šolah in tudi sicer za delo z naglušnimi v skupini.

Za odrasle je najprimernejši HandyMic, prilagodljivi usmerjeni brezžični mikrofoni uporabljeni v hrupnih okoljih, kot je bilo že predhodno opisano.

Najnaprednejši brezžični mikrofoni na tržišču je SmartLink SX, ki ne vsebuje le izjemno sofisticiranega usmerjenega mikrofona, temveč tudi daljinski upravljalnik za slušni aparat s funkcijo Bluetooth za brezžično komunikacijo preko mobilnega telefona.

Phonakov SmartLink SX bo tako omogočal uporabo mobilnih telefonov tudi naglušnim osebam, ki ga do sedaj sploh niso mogle uporabljati.

Phonak ponuja različne MicroLink sprejemnike. Univerzalni MLxS se lahko pritrdi na večino zaušesnih slušnih aparatov. Kompatibilen je tudi z modeli slušnih aparatov drugih proizvajalcev in ne samo s Phonakovimi.

Zelo moden ML8S MicroLink sprejemnik se lahko celo integrira s Phonakovim slušnim aparatom Perseo ali Claro, tako da ga naredi skorajda neopaznega.

Pripravil Matjaž Krajnc dr. med. spec.

POSLUŠANJE

Iz knjige Leopoldine Plut-Pregelj, Učenje ob poslušanju

Dano nam je bilo dvoje ušes, toda smo ena usta, da bi mogli poslušati več in govoriti manj.

(Jenon iz Kitija)

Pravijo, da bi se ribe, če bi znale raziskovati, lotile raziskovanja vode prav nazadnje, ker bi jo vzele za samoumevnost, ki je ni treba posebej raziskovati.

Nekaj podobnega se dogaja s proučevanjem poslušanja kot oblike jezikovne komunikacije, ki je vse do najnovejšega časa kljub svoji prvinskosti, razširjenosti in pomembnosti ostajalo v senci raziskovalne pozornosti pri nas pa tudi v tujini.

S poslušanjem sprejemamo nad polovico sporočil v svojem življenju v družini in v šoli pa tudi v poklicnem in javnem življenju. Samo pomislimo, kako razširjene so pripovedi, razlage v celotnem izobraževalnem sistemu od vrtca do univerze. A kljub razširjenosti je ta komunikacija velikokrat neučinkovita, veliko je pasivnega poslušanja, »praznega teka«, nesporazumov. Poleg tega sodobna, vizualno usmerjena civilizacija, neupravičeno postavlja govorno komunikacijo na stranski tir in posveča pretirano pozornost bolj agresivni vizualni komunikaciji (dr. B. M. Požarnik).

Poslušanje je temeljna jezikovna komunikacijska dejavnost.

Kronološko človek najprej posluša, šele kasneje se nauči govoriti, brati in pisati. Poslušati začne že človeški plod, ki se na zvok odziva z gibanjem v materinem trebuhu.

Za razumevanje procesov poslušanja je pomembno Wernickovo odkritje leta 1874. V možganih je lokaliziral mesto, ki kontrolira razumevanje jezika. Bolniki s poškodbo Wernickovega centra sicer slišijo in lahko tudi inerpretirajo različne šume, niso pa sposobni razumeti

enostavnega stavka: »Daj mi, prosim, sol.« Nielsen, ki je nadaljeval Wernickovo delo, je ugotovil, da je bralni center le redko sposoben interpretirati pomen pisanega jezika, ne da bi ga povezal z razumevanjem govorjenega jezika, to je z Wernickovim centrom. Vse kaže, da sta za jezikovni razvoj slišanje in poslušanje temeljni sestavini, od katerih so odvisne vse druge jezikovne komunikacijske sposobnosti. Branje je močno odvisno od diskriminativnega poslušanja, ki določa bralne sposobnosti otrok v začetni fazi. Slušno razlikovanje je tudi pomembno za

pravilno pisanje. Poslušanje torej ni samo prva komunikacijska

jezikovna sposobnost, temveč je od njega odvisen tudi razvoj drugih jezikovnih komunikacijskih sposobnosti.

UČITELJEV VZGLED - NAJMOČNEJŠE VZGOJNO SREDSTVO PRI OBLIKOVANJU POSLUŠALSKEGA OBNAŠANJA UČENCEV

Socialno okolje in zgled odraslega sta pri oblikovanju otrokove jezikovne kulture, kamor sodi tudi poslušanje, zelo pomembna

Zakaj človek ne more ostati vsaj malo otrok, da bi se še mogel čuditi? (France Avčin)

dejavnika. Razne veščine, spretnosti itd., ki naj bi jih učenci pridobili pri pouku, niso trajnejše narave, če jih učitelj ali starši ne negujejo vsak dan s svojim zgledom. Isto velja za sposobnost poslušanja. Zato bi se morali vzgojitelji in učitelji poglobiti vase in analizirati svoje poslušalsko obnašanje. Učitelj bi se moral vprašati:

1. Koliko govori on in koliko učenci? Kdaj učenci smejo in kdaj morajo govoriti?
2. Ali pozorno posluša učence, kadar le-ti govorijo? Ali gleda učenca v oči, ko govori in mu izkazuje svoj interes za tisto, kar pripoveduje, in za učenca kot osebnost?
3. Ali zahteva, da ga učenci pozorno poslušajo, ko govori? Ali zahteva, da poslušajo svoje sošolce, kadar govorijo?
4. Ali sam prekinja učenca, ki govori, in/ali dovoli učencem, da ga prekinjajo, kadar on govori?
5. Kje so vzroki za to, da učenec ne posluša? Ali je njegova razlaga zanimiva za učenca? Ali to, kar pove, od učencev zahteva tudi pri ponavljanju in preverjanju učne snovi?
6. Ali so vprašanja zanimiva? Ali učencem da po vprašanjih dovolj časa, da odgovorijo? Ali poskuša ugotoviti vzrok učenčevega molka, preden pokliče drugega učenca na pomoč?
7. Ali spodbuja učence k spraševanju o stvareh, ki jih ne razumejo ali ki jih zanimajo? Ali jim pomaga oblikovati vprašanja, če tega sami ne zmorejo? Kakšne pripombe ima ob vprašanjih? Morda neprimerne pripombe kot npr.: Tega ne bi vprašal, če bi se do

danem naučil to, kar sem od vas zahteval. To čivkajo že vrabci na strehi. No, pa ti Janezek odgovori na Andrejevo vprašanje! itd. Ali pa spodbudne pripombe, kot npr.: Zanimivo vprašanje, čeprav povsem ne razumem, kaj si hotel vprašati? Ali bi poskušal še enkrat ponoviti vprašanje in ga pojasniti? Poskusimo skupaj ugotoviti, kaj še zanima učenca X! Ali bi mi morda lahko kdo pomagal odgovoriti na pravkar postavljeno vprašanje? itd.

8. Ali v razredu organizira različne vrste govorno-poslušalske komunikacije (poslušanje v veliki skupini, v majhni skupini z možnostjo aktivnega poseganja posameznika v razgovor, dialog, poslušanje samega sebe, poslušanje magnetofonskega traku, CD-ja, TV oddaje), da bi mogli učenci nastopiti v različnih poslušalskih vlogah in vaditi posamezne poslušalske veščine?
9. Ali upošteva individualne razlike pri učencih?
10. Ali vsi učenci poznajo pravila obnašanja pri govorno-poslušalski komunikaciji in njegove zahteve v zvezi s poslušanjem?
11. Ali nagradi učence, ki so dobri poslušalci in posveti pozornost tistim učencem, ki so slabši poslušalci? Ali poskuša ugotoviti, kaj je vzrok za probleme poslušanja pri posameznem učencu? (Problemi pri slušni zaznavi, utrujenost, bolezen, čustvene motnje, problemi s sošolci, nesposobnost za koncentracijo itd.).

Pripravila Diana Ropert

PIKNIK JE BIL...

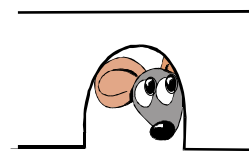
IGRA S PRSTI

Vaja za razvijanje fine motorike prstov

MALA MIŠKA

Tipi tapi mala miška,
nima sira več v hiški.

Z levo roko naredimo mišjo hiško
Kazalec in sredinec-miš, sta v hiški.

I z svoje hiške je zbežala,
da bi hrano poiskala.

Miška hitro zbeži iz hiške,
s hitrimi premiki prstov in zbeži po
levi roki navzgor.

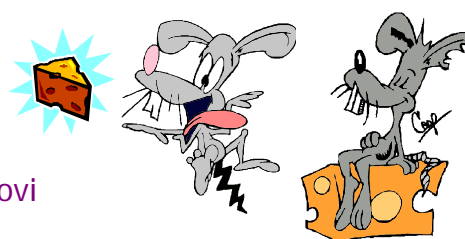

Teka sem in teka tja,
kje bo hrano zdaj našla?

Prsti »tekajo« po telesu naokoli in
brskajo za hrano.

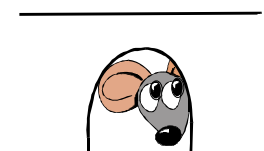
Z malim noskom povohlja,
košček sira je našla.
Njami njami njami njam,
njami njami njami njam.

Prste gibamo kot bi vohali
ter izvajamo z njimi gibe,
kot bi miš jedla.
Med tem se tudi oglašamo z glasovi
(njam, njam, njam...)

Utrujena in sita miš
se na noge skobaca,
in počasi kar se da,
v svojo hiško odcaplja.

Z bolj počasnimi gibi prstov,
se »miš« vrne v svojo hiško.

MI HA

1. Miha steče čez cesto.
Ne pogleda levo in desno.
2. Pred seboj zagleda avto.
Prestrašen šofer ustavi avto.
Na strehi ima poln zaboj krompirja.
3. Ves krompir pade na Miha.
MI HA I MA KROMPI R!
Ni se poškodoval!!!!

I meti krompir = imeti srečo!!!!

GLASBENE DROBTINICE

Jezik, pesem, glasbene igre

Brundanje in petje sta pri otroku v starostnem obdobju od 0-3 meseca ravno tako povezana z jezikovnim razvojem kot s sposobnostjo, da bo znal kasneje zapeti kak napev. Želja po petju je velika; sam od sebe bo sprejemal gledanje slikanic z domiselnimi napevi. Petje vključuje v celotno telesno gibanje in v vsako igrico. Pojoč preizkuša svoj besedni zaklad in odkriva vedno nove glasove in besedne oblike. Veselimo se z otrokom in sodelujmo pri njegovem petju, sami mu kdaj zapojmo kakšno svojo, izmišljeno pesmico, na primer med oblačenjem, umivanjem, pred spanjem, morda med kuhanjem ali hranjenjem...

Bolj mu koristimo, če lahko sproščeno z nami zapoje svoje pesmi, kot če ga mučimo s tem, da ga učimo prave pesmi.

Govorne organe lahko pripravimo na dobro petje in seveda govor. Z otroki se igramo različne igre.

Dihalne vaje

Z otrokom tekmuje, kdo zna bolj pihati: žogice, kepe iz papirja, koščke vate ali balončke. Pihanje krepi mlada pljuča in pokaže otroku učinek in silno moč dihanja. Pokažimo mu dišeče cvetje in ga učimo vdihovati. Otrok piha v daljšo cevko, v lijak, odraslemu v uho ali sebi v dlani.

Jezikovne igre z verzi in s pesmimi

Otroka dvignemo v naročje ali pa mu sledimo nasproti. Držimo drug drugemu roko na usta in skupaj zapojemo: A, E, I, O, U. Vrstni red, dolžino ali višino tonov in ponavljanje naj določi vsak po svoji volji.

Med petjem drug drugemu zatisnimo nos. Napihnimo usta z zrakom in ga nato v hipu spustimo, kot da bi prebodli balonček.

Znamo mlaskati? Poskusimo to skupaj z otrokom.

Med petjem migajmo z jezikom ob gornjo ustnico, to je dobra vaja za še okoren jeziček.

Veliko izbiro imamo pri posnemanju živali: brenčanje, meketanje, mijavkanje, regljanje, gruljenje - v visokih ali nizkih legah, na ves glas ali čisto tiho. Otrok se bo pri tem še

gibal kot žival, ki jo posnema.

Otoku v tej starosti najbolj ugajajo izštevanke in pesmice, ki vključujejo gibanje, jahanje ali plezanje. Lahko jih samo povemo, lahko jih zapojemo ali pa poskusimo, da otrok sam vstavlja določene besede.

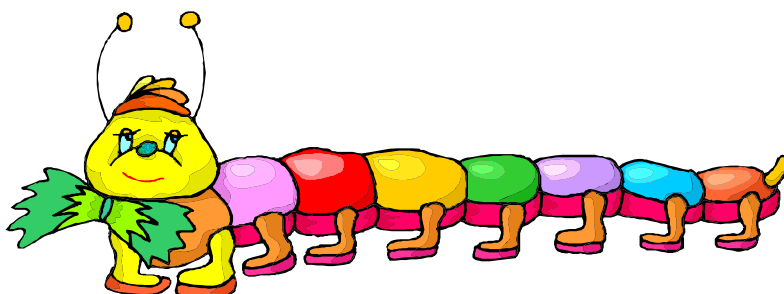
Primeri

Kazalec in sredinec odraslega se sprehajata po otrokovem telesu.

Začneta pri nogah in lezeta po nogah, trebuhu in prsni navzgor, dokler ne prideta pri zadnjem verzu do podbradka:

Biba leze, biba ni,
tovor nese, osel ni,
roge ima, kozel ni,
polž je, polž je, ha, ha, ha.

Slovenska ljudska

I GRAJMO SE (Slovenska ljudska)

I gramo se, igramo se,
veselo trkajmo.
Palček se utrudi,
kazalček koj začne.
I gramo se...

I gramo se...
Kazalček se utrudi,
sredinček koj začne.
I gramo se...

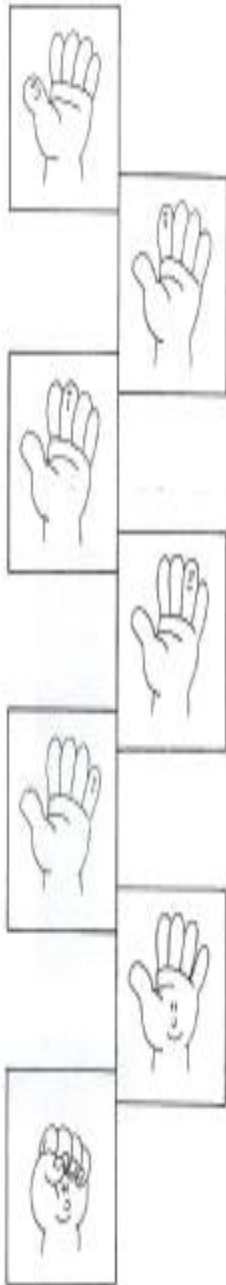
I gramo se...
Sredinček se utrudi,
prstanček koj začne.
I gramo se...

I gramo se...
Prstanček se utrudi,
mezinček koj začne.
I gramo se...

I gramo se...
Mezinček se utrudi,
ročica koj začne.
I gramo se...

I gramo se...
Ročica se utrudi,
peščica koj začne.
I gramo se...

I gramo se...
Peščica se utrudi,
komolček koj začne.
I gramo se...

Vsa družina, odrasli, veliki in majhni otroci sedijo okoli mize in tolčejo vsi po vrsti s prsti, z roko, s pestmi in komolci po mizi. Pri tem pa pojejo naslednjo pesem. Melodijo si lahko tudi izmislite.

I GRA Z ŽLICO

Žlica helikopter,
brim, brim, brim, brim,
brni do letališča,
tam tovor odloži.

Mira Voglar

Že dojenček se s posebnim navdušenjem ziblje na očetovem kolenu oziroma »jaha konjička«, medtem ko ga očka čvrsto drži z rokami in skupaj prepevata:

NA KOLENU

Diči, diči, diča,
urno na konjiča,
na konjiča vranega,
dobro osedlanega.

Diči, diči, diča
deček nima biča,
deček nima ne ostrog,
da pognal bi konja v log.

Pripravila **Sergeja Grögl**
Iz knjige **Otrokove ustvarjalne igre**

NAJSTNIKI SO POSTALI

Vsi starši želimo, da bi naši otroci odrasli, vsi pa imamo tudi neko tiho, a neuresničljivo željo, da bi preskočili leta med otroštvom in odraslostjo, leta tako imenovane adolescence. Iz svojega otroštva, iz izkušenj sorodnikov, znancev, sosedov in iz opazovanj najstnikov na ulici, v avtobusu in kar je še javnih mest namreč vemo, da gre za zelo burno in naporno obdobje. Tudi otroci s polževim vsadkom so ali pa še bodo najstniki, ki se bodo vedli tako, da nam bodo povzročili veliko skrbi, slabe volje in negotovosti ali je naša vzgoja bila dovolj dobra.

Tako kot smo v negotovosti in dvomih starši, pa so se tudi naši otroci znašli v položaju, ko ne dohajajo več vseh sprememb, ki se jim zgodijo. Že če pogledamo, kako se najstnik telesno spremeni v relativno kratkem obdobju nekaj let si lahko predstavljamo, da na tej poti odraščanja ne bo potekalo vse gladko. Kdo pa pravi, da je našemu hitro rastočemu fantu vseč, da ima naenkrat roke in noge tako dolge, da so mu vsa oblačila prekratka in kaj naj dekle z vsemi svojimi na novo pridobljenimi oblikami? Da ne govorimo o neprijetnih mozoljih, neukrotljivih laseh in povečanem delovanju vseh mogočih žlez in hormonov.

Ob vsem tem pa so telesne spremembe samo osnova za celotno preobrazbo otroka v odraslega. Veliko bolj pomembne in manj samo po sebi umevne so spremembe v otrokovi osebnosti. Mladostnik nenadoma noče biti več samo eden izmed mnogih, ampak na svojo individualnost opozarja z oblačenjem, frizuro, vedenjem. Zanj postanejo pomembni prijatelji, vrstniki in njihovo mnenje, na mnenje staršev ne da več veliko ali se mu celo posmehuje. Na svet gleda le iz svojega zornega kota, presoja črno-belo, preveva ga vsesplošen občutek, da se mu godi krivica.

Zaradi vsega tega je mirno in zadovoljno družinsko življenje v družini, ki ima adolescenta omejeno le na kratka obdobja. Še posebej nas starše skrbi, da se bratje in sestre med seboj več ne razumejo, kakor so se prej, da so si ves čas v laseh in da ne vemo, kam so šli vsi zgledi in nasveti o medsebojni pomoči in sodelovanju. Kaj lahko se nam zgodi, da nam naš mladostnik v solzah zabrusi, da

imamo rajši njegovega brata ali sestro. Mladostniku se zdi, da od njega pričakujemo nekaj, česar ne zmore zadovoljiti, zato bomo naredili prav, da vedno iskreno povemo, kaj pri njem cenimo in na kaj smo ponosni.

Do obdobja mladostništva smo bili mi tisti, ki smo gnetli glino otrokove osebnosti, sedaj pa se moramo sprijazniti s tem, da otrok postaja svoja, edinstvena osebnost, ki se bo morda močno razlikovala od naših želja in predstav. In če te razlike ne le prenašamo, ampak celo vzpodbujamo, jim bomo pokazali, da jih imamo radi takšne, kot so.

In kako shajati z mladostnikom in se pri tem še zabavati?

Omejitve postavljamo samo tam, kjer je zares potrebno. To pa so vedenja, ki otroka dejansko ogrožajo ali zelo slabo vplivajo na družinsko življenje. Omejitve naj bodo stvarne, konkretne in take, da boste tudi lahko kontrolirali ali se jih otrok drži. Ko postavite omejitve, upoštevajte tudi načelo doslednosti. Otroci potrebujejo občutek varnosti oz. predvidljivosti. Kot enega težjih primerov naj navedem večerne izhode. Pride čas, ko so večeri s prijatelji najpomembnejši del dneva. Pa čeprav gre samo za posedanje na klopci, se mladostniku zdi, da ne bi smel zamuditi niti minute tega zanimivega dogajanja. Takšna srečanja se velikokrat zavlečejo tudi daleč v nočne ure, starše pa skrbi, kje otroci so. Mladostniku teh izhodov ne bomo mogli prepovedati, prav pa tudi ni, da bi mu pustili neomejene izhode, brez določene ure, ko naj bi prišel domov. S pogajanjem,

razgovorom in utemeljevanjem lahko skupaj z mladostnikom določimo uro, ko naj bi se vrnil, načine, kako naj ravna, če se do določene ure ne more vrniti (če je zamudil avtobus, če se je predstava, ki jo je obiskal zavlekla itd.) in skupaj lahko določimo tudi sankcije, ki sledijo, če se otrok dogovora ne bo držal. Razumna sankcija npr. je, da bo v primeru daljše zamude ostal v petek in soboto zvečer doma. Mladostnik take dogovore hitro sprejme, ko pa nastopi čas, da je treba sprejeti kazen na sebe, začne akcijo za omeščanje starševskega krutega srca. Prav ta vikend se dogajajo najbolj zanimive stvari v letu, v kinu je film, ki ga priporočajo v šoli in igra samo še v soboto, najboljši prijatelj organizira zabavo in res ga ne smem pustiti na cedilu, saj vem, da sem zadnjič zamudil in, da smo dogovorjeni, da v tem primeru ostanem doma, ampak ali bi lahko samo tokrat napravil izjemo. Ko vam bo hčerka še sama od sebe posesala stanovanje, pomila okna in zlikala perilo, boste verjetno klonili in ji dovolili izhod. Toda naslednjič boste še težje vztrajali na kazni, kajti k vsem možnim izgovorom bo otrok dodal še tistega: "Zakaj pa sem zadnjič lahko šel?"

Bodite pripravljeni razpravljati o spornih stvareh, saj mora mladostnik imeti možnost svoje zahteve razložiti. In če vam jih razumno argumentira - jih sprejmite! Tudi starši se moramo navaditi, da svojo omejitev ali prepoved pojasnimo in argumentiramo. Včasih je najboljše, če odločitev prepustite otroku, njemu pa pojasnite svetle in temne strani te odločitve.

Pogajanje in sprejemanje kompromisov je dobra pot, da bo volk sit in koza cela. Otrok bo lažje sprejel pravilo ali omejitev, če je imel možnost sodelovati pri njegovem oblikovanju in če nam je uspelo razložiti, zakaj pravilo, omejitev postavljamo. Lahko si privoščimo tudi nekaj barantanja, saj odrasli v življenju dnevno prilagajamo svoje vedenje v zameno za prilagajanje drugega nam.

Ne popuščajte pa vedenju, ki ga ne

odobravate, pa čeprav mladostnik sitnari ali vas ustrahuje. Enkratno popuščanje bo okrepilo takšno vedenje in naslednjič bo to vedenje uporabil še v večjem obsegu.

V vsem pa naj vas vodi splošno dejstvo: vaš dolgoročni cilj je opustiti nadzor nad otrokom.

Kdaj uporabiti kazen ?

Kazen da otroku sporočilo, da ga je v svojem vedenju zelo polomil. Kazen se uporabi samo za hujše prekrške. Pomembno je, da kazen ni poniževalna. Še posebej za odraščajočega otroka pa velja, da je telesna kazen povsem neprimerna. Učinkovita je kazen, ki mladostnika za kaj prikrajša: manjša žepnina, denimo, omejitve v njegovem družabnem življenju, omejitev gledanja televizije. Najboljše pa so tiste kazni, ki tudi koristijo: naložimo mu kakšno dodatno domače opravilo. Kadar je s svojim vedenjem povzročil materialno škodo pa naj to škodo tudi povrne. Ne dajajte kazni, ki jih ni mogoče uresničiti, tudi takšnih ne, ki bi kaznovale vas ali celo družino. Vsekakor pa naj bo kazen že od začetka jasno časovno omejena.

Najstništvo je zadnje obdobje otroštva. Obdobje, ki bi ga nekateri najraje prespali, obdobje, za katerega pravimo, da je najlepše, pa vendar si, roko na srce, nihče ne želi, da bi ga moral še enkrat preživljati. Nekaterim otrokom in družinam mine to obdobje brez posebnih pretresov, pri nekaterih poteka burno in dramatično. Tudi otroci s polževim vsadkom so in bodo postali mladostniki. Morda jih bo obremenjevala pozornost staršev, učiteljev in vseh, ki se z njimi ukvarjamo, morda nam bo težje tudi nje spustiti na pot samostojnega življenja. Toda tako, kot smo si želeli, da poslušajo, govorijo, pišejo, berejo in računajo ter smo jih v tem vodili in podpirali, jih podpirajmo tudi na poti v samostojnost, oborožimo se s potrpežljivostjo in razumevanjem in bodimo pri roki takrat, ko nas bodo naši mladostniki potrebovali.

Pripravila Alenka Werdonig

POUČEVANJE TUJIH JEZIKOV PRI UČENCIH S PV

V sredo, 15. 9. 2004, smo organizirali srečanje učiteljic tujega jezika (angleščine in nemščine), ki bodo, so pravkar pričele ali že nekaj časa poučujejo otroke s polževim vsadkom. Med nje smo povabili profesorico angleškega jezika, gospo Lidijo Skalicky, ki na OŠ Bojan Ilich že 4. leto poučuje tri naglušne oz. gluhe otroke ter specialno pedagoginjo-surdopedagoginjo, gospo Jano Papež. Razgovor o izzivih, izkušnjah, težavah in problemih je stekel spontano in hitro. Odločili smo se predstaviti najpogostejša vprašanja in odgovore nanje.

1. Ali me otrok s PV sliši?

Da, otrok s PV vas sliši. Drugo vprašanje je ali vas razume. Koliko vas bo otrok s PV razumel, je odvisno predvsem od časa, ki je potekel od operacije in otrokove starosti v času operacije. Nekateri, kasno operirani otroci, imajo težave že v razumevanju slovenskega jezika. Zato je pričakovati, da bodo tudi težje razumeli tuj jezik. Vsak otrok s polževim vsadkom pa bo slabše zaznaval vaš govor takrat, kadar bo okoli njega vladal hrup, kadar bo utrujen ali slabo skoncentriran.

2. Kako naj izboljšam razumevanje otroka s PV?

Zagotovite, da bo otrok pozoren na zvok. Za to lahko uporabite kakšno kretnjo (npr. greste z roko k ušesu), ki bo zmeraj enaka in ga bo opozorila, da je potrebno poslušati. Uporablajte tudi veliko ponazoril, konkretnih predmetov, akcij, slik, iger itd.

3. Kako naj izboljšam otrokovo izgovorjavo?

Nove besede naj otrok vedno najprej nekajkrat poslušaja. Ob tem naj nima ponazoril, da bo pridobil slušno sliko nove besede. Šele potem naj besedo tudi izgovori. Sedaj lahko uporabite druga

ponazorila, da bo otrok besedo tudi razumel. Glasove, ki jih otrok ne zmore izgovoriti, lahko poveste otrokovemu mobilnemu terapevtu, ki jih bo poskušal pridobiti. Ker poslušanje otroka s PV vendarle ni enako našemu, je možno, da bo otrok vedno imel težave pri izgovorjavi določenih glasov. To je potrebno upoštevati in ta kriterij izločiti iz ocenjevanja.

4. Včasih se zdi, da me otrok dobro razume, včasih pa deluje, kot da ne razume ničesar. Zakaj?

Za to je lahko več razlogov.

Najprej je potrebno preveriti ali otroku deluje aparat. Lahko, da se je spraznila baterija, ali kateri od delov aparata ne deluje dobro ali celo, da je otrok sam izklopil aparat.

Če je z aparatom vse v redu, vas otrok morda ne razume, ker ni bil pozoren na vaše izvajanje. Posebej v zadnjih urah pouka so otroci s PV bolj utrujeni kot otroci brez težav, ker morajo v poslušanje in razumevanje vlagati bistveno več pozornosti in koncentracije.

V primerih, ko poteka konverzacija med vami in skupino učencev, bo imel učenec s PV težave pri določanju, kdo govori. Zaradi tega, ker ima aparat samo na eni strani, ne more določiti smeri, od koder prihaja zvok.

Če bo pričakoval, da bo nekaj rekel sošolec, vi pa ga boste vprašali iz druge smeri, ne bo vedel, da je vprašanje namenjeno njemu. Učencu lahko razumevanje olajšate tudi tako, da mu pokažete, kdo govori.

V primeru, ko del ure govorite slovensko, del pa v tujem jeziku, se lahko zgodi, da se bo učenec s PV zmedel. Njegova pozornost velja namreč tujemu jeziku in bo tako poskušal tudi slovenske besede dekodirati v tujem jeziku. Zaradi šibkosti v slovenskem jeziku ne bo takoj prepoznal slovenščine. Pomagamo mu tako, da mu povemo (vedno z enakimi besedami): »Zdaj govorim slovensko.« ali kaj podobnega.

Učenec bo imel tudi težave pri razumevanju, kadar boste nenapovedano zamenjali temo. Če se npr. tema vrti okoli barv, vi pa boste preskočili na šolske potrebščine, se bo zmedel, saj bo iskal besede v okviru besednjaka, ki ga pozna o barvah. Tudi tukaj velja, da bo opozorilo, da se je tema zamenjala, pomagalo k hitrejšemu in boljšemu razumevanju.

5. Koliko lahko otrok s PV koristi lekcije po kasetofonu?

Praviloma le malo, vendar je to zelo odvisno od otroka do otroka. V pomoč mu bo pisni material, delovni list ipd.

6. Kaj menite o učenju dveh tujih jezikov, kadar gre za učenca s PV?

Tudi pri tem vprašanju moramo najprej upoštevati otroka. Kasno operirani otroci, s slabo izgrajenim slovenskim jezikom bodo imeli težave že z enim tujim jezikom, zgodaj operirani, z veseljem do učenja tujih jezikov

pa lahko to možnost do popolnosti izkoristijo. Večina otrok s PV je med tema skrajnostima. Otroka seveda lahko moti prehajanje med jeziki. Kadar si sledita uri angleščine in nemščine druga za drugo, bo imel večje težave, kadar oba jezika poučuje ista učiteljica prav tako. Problemi so tudi v zapisovanju, saj se zapis besed razlikuje. Praviloma je potrebno od primera do primera pretehtati, ali je za otroka to primerno in kakšne so posledice, če se drugega (fakultativnega) jezika ne uči.

7. Kako naj poteka dodatna strokovna pomoč pri učenju tujega jezika? Kdo naj jo izvaja?

Praviloma bi naj dodatno strokovno pomoč pri tujem jeziku izvajal učitelj tujega jezika in to tisti, ki učenca tudi sicer poučuje. Tako bo najlažje individualno zapolnil vrzeli v znanju, ki jih opaža med učnimi urami. Vendar imajo tudi druge oblike dodatne strokovne pomoči svoje prednosti. Npr. kadar gre za pozno operiranega otroka, ki ima zelo skromen besedni zaklad v slovenskem jeziku, je smiselna tečajna oblika poučevanja tujega jezika ali organizacija dodatne strokovne pomoči s strani drugega učitelja tujega jezika, ki z učencem dela individualno v času, ko učenčevi sošolci osvajajo zahtevnejše vsebine ali poslušajo lekcije po kasetofonu.

Upamo, da so vam naši odgovori pomagali razrešiti katero od ugank, s katerimi se srečujete pri delu z otroki s PV.

Pripravila Alenka Werdonig

Zapomni si, da malenkosti ustvarijo odličnost in da odličnost ni malenkost. (Michelangelo)

IGNORANTIA IURIS NOCET (Nepoznavanje prava škoduje)

Izbran naslov oziroma stari rimski rek »IGNORANTIA IURIS NOCET« (*Nepoznavanje prava škoduje*) nam vsem v življenju verjetno kar nekajkrat dokaže, da še kako velja. Na mojo srečo sem se z zgornjim rekom srečal že na začetku srednješolskega izobraževanja in mi je do danes že v veliki meri pomagal, da sem se zavedel oziroma spoznal pomen tega starega rimskega reka ter se tudi sam zmeraj poglobil v različne predpise, ki nas spremljajo tako v zasebnem kot službenem življenju. Kljub temu, da se država Slovenija z različnimi oblikami informacij pospešeno trudi k širši pravni varnosti in obveščeni širše družbe, se še zmeraj prevečkrat dogaja, da marsikdo spozna kruto resnico tega starega rimskega reka. Ob tem pa nato kmalu spoznamo še pomen slovenskega pregovora »Po toči je prepozno zvoniti«.

Zadnja leta oziroma že od osamosvojitve naše države na sončni strani Alp, se naša zakonodaja in predpisi hitro, pogosto in temeljito spreminjajo, tako da jih je resnično potrebno spremljati tekoče, če želimo, da bomo lahko uveljavljali svoje pravice in ugodnosti, katere nam država na različne načine nudi. Ob tem je pomembno tudi to, da nam predpisi zaenkrat še resnično omogočajo veliko mero pravic in ugodnosti, vendar je ob tem potrebno upoštevati dejstvo, da določeno pravico in ugodnost imaš, vendar če je ne boš zahteval, je tudi ne boš dobil oziroma koristil. Vendar pa je ob tem tudi potrebno upoštevati dejstvo, da ob določenih pravicah in ugodnostih nastopijo tudi naše dolžnosti. Upoštevati moramo oboje, da bomo lahko zadovoljni.

Tako sem do danes spoznal, kako pomembno je samoizobraževanje, da je le tako mogoče nekaj zahtevati, kadar ti nekdo odklanja uživanje določene pravice. Ob spremljanju poti sina Denisa, od prvih dni v Centru za sluh in govor »davnega leta« 1995, do današnjih dni obiskovanja 4. razreda v osnovni šoli Ormož, sem se moral

Nikomur ne pustite, da bi ukradel vaše sanje ali vam poskušal reči, da so neuresničljive. (Božo Rustja)

kar nekajkrat resnično poglobiti v različne predpise, da smo lahko v družini nato skupaj kaj dosegli ob podajanju različnih vlog in zahtev.

Naj vam navedem še nekaj predpisov, s katerimi sem se srečeval ob različnih zahtevah in priložnostih zaradi potreb sina Denisa in tudi celotne družine:

- Ø Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju,
- Ø Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami,
- Ø Zakon o osnovnih šolah,
- Ø Zakon o varstvu potrošnikov,
- Ø Zakon o dohodnini,
- Ø ter s kopico podzakonskih aktov teh predpisov (pravilniki, uredbe itd...).

Sedaj se mogoče sprašujete, kako do teh predpisov. Splošno velja, da je vsak predpis oziroma pravni akt javno dostopna listina, kar je tudi res. Dokumenti, ki nam omogočajo spoznati prave vire so Uradni list, Registri - sezname predpisov, Zbirke predpisov, učbeniki, itd...

In kako priti do teh pravnih virov in listin. Dandanes imamo veliko možnosti, lahko obiščemo knjižnico, prav tako je skoraj vse dostopno na svetovnih spletnih straneh, še zmeraj pa nam ostane tudi možnost, da o vsem tudi povprašamo znanca ali prijatelje, ki nam bodo pripravljene pomagati. Tudi sam bom posredoval informacije, če se bo kdo obrnil name preko spodnjih kontaktnih podatkov.

Nekaj spletnih naslovov:

- Ø <http://objave.uradni-list.si/>
- Ø <http://zakonodaja.gov.si/>
- Ø http://www.sigov.si/dz/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html

- Ø <http://www.gov.si/vrs/slo/ministrstva/povezave.html>
- Ø <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/>
- Ø obstaja pa še veliko drugih spletnih strani, na katerih lahko najdemo različne informacije.

Za konec še en slovenski pregovor:

»Kar se Janezek nauči, to Janezek zna!«

Mitja TRAMŠEK

Ptujska cesta 13

2270 ORMOŽ

(02) 741 15 03

(041) 47 41 20

* mitja.tramsek@siol.net

* mitja.tramsek@policija.si

GIBALNA IGRA Tukaj sem!

Name te igre je razvijanje slušnega zaznavanja, orientacije v prostoru in ravnotežja. Za igro pa potrebujete rutico, s katero boste otroku zavezali oči ter eno mehko žogo.

Igra bo prijetnejša, če se jo bo igralo čim več družinskih članov. Vsi se posedejo v krogu. V sredini kroga naj bo najprej z zavezanimi očmi in z žogo v roki eden od odraslih ali starejši otrok, da bodo mlajši lažje razumeli pravila igre. Eden od igralcev, ki sedi v krogu vstane in pokliče sredinskega otroka po imenu. Lahko pokliče tudi: »Tukaj sem.« Poklicani poskuša z mehko žogo zadeti tistega, ki ga je poklical, pri čemer ima na voljo tri poskuse. Umikanje žogi ni dovoljeno. Če sredinskemu igralcu uspe zadeti soigralca, vlogi zamenjata. Igro se lahko igrate, tudi če ste sami z otrokom.

Pripravila Irena Furjan Varžič

NOVICE

Nove internetne strani obveščajo o naglušnosti. Za mnoge teme se lahko naročijo brezplačne brošure: www.widexmt.de

22. 10. 2004 bo v Mariboru srečanje treh centrov Slovenije.

Od 2. do 4. julija 2004 je bil prvi samopomočni seminar za gluhe starše implantiranih otrok iz Nemčije, Avstrije in Švice.

Hoerzentrum Oldenburg vodi interdisciplinarni projekt: razredi bodočnosti.

17. srečanje defektologinj in defektologov je bilo v Črni na Koroškem.

OBI SK PRI SLIKARJU

Mladostniki s polževim vsadkom se zelo radi likovno izražajo in so pri tem zelo uspešni. Da bi dobili boljši vtis o tem, kako to počnejo pravi umetniki, so obiskali akademskega slikarja Rada Jeriča. V njegovem ateljeju so si ogledali številne slike, se pogovarjali o njegovih tehnikah slikanja, o tem, kje dobi navdih za svoje delo, koliko so vredne njegove slike in kje vse se jih da videti.

Na koncu so se posladkali s piškoti in sokom. Hvala akademiku Jeriču in njegovi ženi, da sta jih tako toplo sprejela.

Pripravila Irena Furjan Varžič

Če imamo oči bolj odprte za otrokove dosežke, kot pa za napake, jim bomo pomagali, da pridejo do izraza njihovi skriti talenti. (Božo Rustja)

Programi za učiteljske zборе: Gluhi in naglušni otroci v OŠ

Center za sluh in govor Maribor

Koordinator: Marta Grobovšek

Št. ur: 8

Ciljna skupina: osnovne šole

Cilj: značilnosti gluhih in naglušnih učencev, okvara sluha, seznanitev s tehničnimi pripomočki (slušni aparat, polžev vsadek, FM sistem), komunikacija, prilagajanje pouka

Predavatelji in teme:

Tehnični pripomočki – Milan Brumec, univ. dipl. ing. elektr.

Razvoj poslušanja – Nada Hernja, prof. def.

Gluhi in naglušni v OŠ – Diana Ropert, prof. def.

Osebnostni razvoj gluhih in naglušnih otrok – Alenka Werdonig, univ. dipl. psih.

Obveznosti: seminarska naloga: Moj učenec, Pričakovanja, Program dela

Reference: izvedba 2 programov SSS na temo otrok s polževim vsadkom v integraciji

Cena: 150.000,00 SIT